

Programmabegroting Purmerend 2024-2027

steeds vaker op om slimme en snelle oplossingen te bedenken. We kijken daarbij steeds naar de context van de inwoner. Dit is geheel in lijn met de koers waar we voor staan en die we de komende jaren verder gaan ontwikkelen, samen met onze partners. Deze manier van werken vraagt soms om lef en daadkracht. Maatregelen en acties die passen bij wat de inwoner nodig heeft! We stellen de uitvoering in staat om te handelen vanuit deze manier van werken. De komende jaren staat de koers centraal en zijn onze acties erop gericht om hier verder handen en voeten aan te geven. Een stevige lokale aanpak is belangrijk, maar binnen veel thema's trekken we ook regionaal op. Om ervoor te zorgen dat we van elkaar leren, maar vooral dat inwoners, partners en ondernemers geen last hebben van mogelijke verschillen per gemeente.

Wat gaan we doen en wat willen we hiermee bereiken?

Welzijnswerk

Door middel van het welzijnswerk trachten we het welzijn van onze inwoners te bevorderen om complexe situaties (situatie waarbij er sprake kan zijn van meerdere problemen zoals financieel, opvoeding of sociale problematiek) te voorkomen. De Purmerendse samenleving groeit - uitdagingen komen en gaan. Er wordt steeds meer van de mensen in de samenleving verwacht; denk aan mantelzorg, vrijwilligerswerk en een actieve deelname aan de maatschappij. Het welzijnswerk helpt hierbij: zij staan dichtbij onze inwoners (van jong tot oud), ondersteunen bij de zelfredzaamheid, vergroten het netwerk en brengen mensen bij elkaar.

- Er wordt zoveel mogelijk voorkomen dat situaties complex(er) worden door te blijven investeren in de samenwerking vanuit de sociale wijkteams en het 'werken in wijken'.
- Het sociale wijkteam is voor veel inwoners het eerste contactpunt in de wijken en heeft een laagdrempelig karakter.
- Het wijkteam is een dynamische groep betaalde krachten en vrijwilligers dat telkens werkt vanuit de vraagstukken en/of krachten van inwoners. Zij komen ook bij de mensen thuis als dit de situatie ten goede komt. Wij zorgen ervoor dat deze teams in verbinding staan met de buurten en wijken. Dat kan betekenen dat de teams er verschillend uitzien of soms zullen wisselen van samenstelling omdat de praktijk hierom vraagt.
- Het project "Waakvlam" dat in 2023 is geïntroduceerd wordt voortgezet. Het richt zich op inwoners met psychische kwetsbaarheid die verspreid over de wijken wonen om te voorkomen dat zij tussen wal en schip vallen en heeft ook oog voor de omgeving/omwonenden. Het voorkomt escalaties (zoals ernstige overlast, of uithuiszetting) en zorgt voor het bewaren van rust in de buurt.
- We zetten in op (nog) kortere lijnen met onder andere huisartsen, school- en maatschappelijk werk, Centrum voor Jeugd en Gezin, het onderwijs en informele hulp zoals mantelzorgers en vrijwilligersorganisaties (denk aan Bim Bam, Elkaar Helpen Purmerend tot de weggeefwinkel).
- Voor de jeugd zorgen we er voor dat er voldoende plekken in de gemeente zijn waar ze (wel) welkom zijn en van daaruit geholpen worden met de specifieke vragen die je al op jonge leeftijd kunt hebben. Het liefst samen met de ouder(s).

Vrijwilligerswerk

Vrijwilligerswerk is onmisbaar in de samenleving, het brengt de Purmerenders samen, zorgt voor verbinding en is belangrijk voor vele maatschappelijke partners en evenementen. Het vinden en binden van vrijwilligers is een grote uitdaging waarin we zoveel als mogelijk gezamenlijk optrekken. We zien een trend van de steeds ouder wordende vrijwilliger en het tekort aan nieuwe aanwas

van (jongere) vrijwilligers. Met name bij sport- en culturele verenigingen zien we de behoefte aan meer vrijwilligers.

- We zetten in op andere, innovatieve manieren die bijdragen aan het vinden van nieuwe vrijwilligers. Denk hierbij aan acties zoals vrijwilligersmarkten in het stadje en flyers in welkomsttasjes voor nieuwe inwoners.
- We investeren in een interactieve website.

Wmo en mantelzorg

We streven naar een betere kwaliteit van maatwerkvoorzieningen waardoor inwoners goed ondersteund worden en zelfredzaam blijven. We zorgen voor (het inkopen van) kwalitatief goede ondersteuning die aansluit bij de behoefte van onze inwoners. We willen mantelzorgondersteuning beter afstemmen op de behoeftes van de verschillende doelgroepen waardoor de draagkracht van de mantelzorgers verbetert en zij zich gesteund voelen.

- We monitoren de kwaliteit en onderhoud van de (maatwerk) producten en diensten en borgen de contracten door middel van ons eigen lokale contractmanagement Wmo en met behulp van Toezichthouders van GGD Amsterdam.
- De bestaande samenwerking en de bijbehorende samenwerkingsagenda tussen de gemeenten regio Zaanstreek-Waterland en Zilveren Kruis is in 2023 opgegaan in het Integraal Zorgakkoord (IZA). Samen met de regiogemeenten, Zilveren Kruis, zorg- en welzijnspartijen, inwoners en cliënten stellen wij een regiobeeld en vervolgens een regioplan. Het doel is dat onze inwoners minder hinder ondervinden van de 'schotten' die bestaan tussen de verschillende wetten Wmo, Jeugdwet, Wet langdurige zorg (Wlz) en de Zorgverzekeringswet (ZvW).
- Het abonnementstarief voor maatwerkvoorzieningen wordt verhoogd per 1 januari 2024. Hiermee wordt de steeds duurder wordende zorg voor de meest kwetsbaren betaalbaar en toegankelijk gehouden.
- We willen het aanbod mantelzorgondersteuning optimaliseren voor de verschillende doelgroepen mantelzorgers. In 2023 is een start gemaakt om bekendheid over mantelzorg onder werkgevers te vergroten. Dit krijgt in 2024 een vervolg. We zorgen ervoor dat de mantelzorger de weg naar ondersteuning kan vinden en geven mogelijkheden op maat.

Ouderen

Ouderen krijgen de ondersteuning die zij nodig hebben en hebben de mogelijkheid te verhuizen naar een woning passend bij hun levensfase. Zorg kan ondersteund worden door gunstige ligging van locatie en slimme aanpassingen in huis.

- We hebben aandacht voor het realiseren van geschikte woningen voor ouderen.
- Wij blijven in structureel overleg met zorgaanbieders over mogelijkheden om extramurale zorg en ondersteuning af te stemmen op de individuele situatie van ouderen. Door de zorg te ondersteunen met slimme technologie (e-health) kan die worden ontlast.
- We gaan eenzaamheid tegen door het bieden van een wisselend aanbod van ontmoetingsmogelijkheden op groepsniveau of individueel niveau. De huisbezoeken aan Purmerendse ouderen worden geïntensiveerd. Hierbij staan hetsignaleren van en informeren over onderwerpen als eenzaamheid, zelfredzaamheid, (financiële) problemen en valpreventie centraal.
- We nemen actief deel aan het programma G'oud in Zaanstreek Waterland voor zorg en ondersteuning op de juiste plek.

Maatschappelijke ondersteuning/opvang

De aanpak in wijken en buurten dichtbij inwoners- stimuleert een inclusieve samenleving. Cliënten worden zoveel en zolang mogelijk thuis of in de wijk ondersteund, zodat we eerder signaleren en passende hulp kunnen bieden.

- We verstevigen de samenwerking in de aanpak rondom mensen met onbegrepen gedrag en versterken de GGZ-kennis in de wijk.
- We zetten in op het organiseren van een fijnmazig netwerk in wijken en buurten waar de verschillende professionals elkaar kunnen ontmoeten en de voorzieningen bijdragen aan een inclusieve samenleving. In de letterlijke zin: samen leven. Waarin vragers van ondersteuning of zorg ook dragers voor anderen kunnen zijn.
- In navolging op het advies van de commissie Dannenberg 'Van beschermd wonen naar een beschermd thuis' blijven we bezig het ondersteuningsaanbod te ontwikkelen voor cliënten.
- Met het oog op de transformatie en doordecentralisatie beschermd wonen, wordt er gezocht naar alternatieve woonvormen. We nemen dit mee in het nieuwe inkoopbeleid Beschermd verblijf en Beschermd Thuis. Om succesvolle uitstroom naar een passende woonplek te bevorderen.
- Er wordt gezocht naar een locatie om mensen met complexe multiproblematiek passende zorg en begeleiding te bieden.
- We bieden intensieve begeleiding voor inwoners die op de wachtlijst staan voor de maatschappelijke opvang.

Armoede en schulden

Bestaanszekerheid is het fundament voor een inclusieve samenleving. Iedereen kan meedoen en zo zelfredzaam mogelijk blijven participeren, zonder (problematische) schulden. Minder volwassenen en kinderen ervaren financiële belemmeringen om mee te kunnen doen. Inwoners ontvangen zo snel mogelijk de juiste hulp.

- We gaan het herijkte armoedebeleid dat in 2023 is vastgesteld uitwerken en implementeren, en we monitoren hoe dit gaat.
- We intensiveren de preventieve aanpak en vroeg signalering om te voorkomen dat inwoners in de problematische schulden belanden.
- We verkleinen het stigma op schulden waardoor inwoners zich in een eerder stadium melden bij de gemeente.
- We verruimen de regelingen en versimpelen de aanvraagprocessen rond minimaregelingen, zodat aanvragen laagdrempeliger en toegankelijker worden voor mensen die het nodig hebben.
- In opdracht van het Rijk pakken we het thema 'energiearmoede' op. Dat betekent dat we de mensen die het financieel het zwaarst hebben, helpen om hun energierekening omlaag te krijgen door middel van bewustwording en verduurzaming van huizen.
- We bieden binnen het Loket Schuldienstverlening een integraal aanbod. We zetten in op versnelling van het hulpverleningsproces door gebruik te maken van specifieke landelijk ontwikkelde instrumenten.

Werk en inkomen

Zoveel mogelijk mensen doen mee. Als gemeente kijken we hoe we verschillende mensen beter en effectiever kunnen ondersteunen.

- We gaan door met het ontwikkelen van een gerichte aanpak voor verschillende doelgroepen, zoals ondernemers en jeugd.

- We geven uitvoering aan ons participatiebeleid met als doel zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. We werken samen met Werkom zodat de verschillende doelgroepen de juiste ondersteuning krijgen.
- Werkom is aan de slag gegaan met de vernieuwde koers en de aanbevelingen die bureau Berenschot heeft gedaan in 2022. Hieruit is in 2023 de strategische agenda voortgekomen met een aantal speerpunten voor de komende jaren. Werkom werkt in samenwerking met ons verder aan de uitvoering van deze speerpunten.

Inburgering

Inburgeraars worden zo goed mogelijk op weg geholpen ten behoeve van integratie. Daarbij wordt voor iedereen een plan op maat gemaakt.

- We zetten in op kwalitatief goede begeleiding en aanbod. Dat doen we centraal vanuit het loket inburgering. We werken samen met maatschappelijke partners en taalscholen om dit te bereiken.
- Kinderopvang blijft een belangrijk onderwerp binnen de inburgering. We gaan verder met het vinden van de juiste aansluiting tussen kinderopvang en het inburgeringsproces.
- We gaan op zoek naar manieren om inburgeraars zo snel mogelijk te leren zwemmen.
- We zetten in op actieve begeleiding naar werk in samenwerking met Werkom.

Jeugd

Een fijne jeugd in Purmerend en hulp krijgen wanneer dat nodig is. Belangrijk is dat gezinnen in een zo vroeg mogelijk stadium passende ondersteuning ontvangen. Door vanuit vroeg signalering meer in te zetten op lichte vormen van hulp en ondersteuning voorkomen we onnodige inzet van specialistische jeugdhulp. Een betere samenwerking zorgt ervoor dat inwoners effectiever geholpen worden.

- We zetten in op het trainen van professionals op het gebied van mediation om gezinnen beter te kunnen ondersteunen bij een ingewikkelde scheiding.
- In samenwerking met onze onderwijspartners zetten wij in op een stabiel en adequaat onderwijstraject voor ieder kind.
- Er wordt verder gewerkt aan de afbouw van de gesloten jeugdzorg volgens de bovenregionale aanpak 'Thuis voor Noordje'. Zaanstreek-Waterland realiseert hiermee samen met andere regio's in Noord-Holland een toereikend aanbod voor jeugdigen waarin kleinschalige woonvoorzieningen zo thuis als mogelijk worden nagestreefd.
- We zetten in op het werken in de wijk met ketenpartners als scholen, POH GGZ Jeugd, schoolmaatschappelijk werk, wijkinitiatieven etc.
- Er is jaarlijks aandacht voor de werving van pleeggezinnen door o.a. deel te nemen aan de landelijke campagne 'Open je wereld'. We hebben aan de landelijke campagne lokaal een schakel in de keten toegevoegd, namelijk Buurtgezinnen. Inzet op Buurtgezinnen kan pleegzorg voorkomen en kan ingezet worden als een vorm van nazorg (na afloop van pleegzorg).
- De Verordening jeugdhulp is in 2022 voor alle regiogemeenten gelijk getrokken. Er wordt regionaal en lokaal samengewerkt aan de implementatie hiervan.
- Aanscherping van het beleid op het gebied van persoonsgebonden budget (pgb) door het herzien van de verordening en de nadere regels jeugdhulp, en het scheppen van beleidskaders zowel regionaal als lokaal. Er is meer aandacht voor de kwaliteit van de zorg geboden vanuit een Pgb, en is meer regie vanuit de inhoud.

- We zetten in op kennisverrijking -zowel intern als extern- ten aanzien van de reikwijdte van de Jeugdwet. Daarnaast wordt ingezet op het verstevigen van de eigen krachten door middel van bijvoorbeeld Eigen Kracht-conferenties.
- We intensiveren de capaciteit bij Veilig Thuis, om wachttijden te voorkomen, en zetten daarnaast in op versteviging van de samenwerking tussen het lokale veld en Veilig Thuis zodat inwoners effectiever geholpen worden.
- Met de regiogemeenten Zaanstreek Waterland, Veilig Thuis, Gecertificeerde Instellingen (GI's) en de Raad voor de Kinderbescherming zetten we in op minder schakels in de Jeugdbeschermingsketen (JB-keten), we signaleren tijdig de zorgen en onveiligheid rondom inwoners als gevolg van (vermoedens van) huiselijk geweld.

Onderwijs

Kinderen krijgen optimale ontwikkelkansen en groeien veilig op. Hun ontwikkeling door de jaren heen verloopt volgens een doorlopende leerlijn. Onderwijs, zorgprofessionals en gemeente signaleren vroegtijdig wanneer kinderen extra hulp nodig hebben.

- Samen met alle onderwijspartijen geven wij uitvoering aan de Onderwijsagenda.
- Er is ingezet op het inlopen van corona gerelateerde vertragingen. Zo zijn docenten in het primair onderwijs getraind in Rots en Water (sociale vaardigheidstraining), zodat zij elementen uit de methode kunnen toepassen tijdens de (gym)lessen. Hierdoor wordt op een laagdrempelige manier de sociale en emotionele competenties van kinderen vergroot. Ook is de bibliotheek op school uitgebreid om het leesonderwijs een impuls te geven en te stimuleren.
- We zetten in op in- en naschoolse activiteiten om kansengelijkheid te vergroten door onderwijs-, cultuur-, en sportactiviteiten aan te bieden op scholen.
- Op alle basisscholen en middelbare scholen worden voorlichtingslessen gegeven door middel van theatervoorstellingen met maatschappelijke thema's zoals middelengebruik, omgaan met geld en sociale media. Ook op het (voortgezet) speciaal onderwijs worden de lessen aangeboden en met enthousiasme ontvangen. Er wordt gekeken naar de mogelijkheid om ook lessen te ontwikkelen over online winkelen en impulsbeheersing
- Er worden preventielessen gegeven over onder andere jeugdcriminaliteit, online veiligheid, vuurwerkoverlast en tolerantie en respect.
- Wij bieden opnieuw alle basisscholen de mogelijkheid om de eindmusical van hun groep op een professioneel podium uit te voeren. In 2023/2024 gaan we aan de slag met een speciale Purmerendse musical geschreven door het NKT.
- Samen met de Brede School Beemster (BSB) wordt een uitvoeringsagenda gemaakt met onderwerpen die actueel zijn binnen het onderwijs, de kinderopvang en de gemeente. Hierover vinden gesprekken plaats met alle partijen. Vanuit de regio wordt gewerkt aan een betere en eenduidige aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt (zie verdere toelichting bij programma 9.Economie).
- Bij het Leerlingenvervoer wordt meer ingezet op maatwerk, waarbij we oog hebben voor het stimuleren van zelfredzaamheid/zelfstandigheid van een gezin.
- Afgelopen jaar zijn we gestart met verschillende schoolbesturen (po), het onderwijs en jeugdhulp slimmer met elkaar te verbinden. Dit willen we het aankomende jaar voortzetten. We bevorderen het wijkgericht werken.

Sport

Sporten verbindt, is leuk en gezond. Sportverenigingen hebben een belangrijke sociale en maatschappelijke functie. We helpen verenigingen die op zoek zijn naar de verbinding, zodat we meer mensen stimuleren om te bewegen en te sporten. Dit zorgt voor vreugde en een gezondere levensstijl.

- We geven uitvoering aan de Sportvisie, Sportakkoord en Preventieakkoord via het uitvoeringsprogramma.
- Sportclubs krijgen de mogelijkheid om sponsoruitingen vanaf de sportaccommodaties op de omgeving te richten, zodat ze meer mogelijkheden hebben om inkomsten te verwerven.
- We helpen verenigingen te ontwikkelen na corona, naar vereniging 2.0 met de integratie van multi sportoplossingen.
- Versterken van de doorverwijzing naar sportaanbieders door actief in te zetten op een goede samenwerking tussen maatschappelijke instellingen zoals onderwijs, de GGD, sportverenigingen en -aanbieders, Spurd en de jeugdzorg. Daarbij zorgen voor verbinding met (kwetsbare) doelgroepen en activering tot sport en bewegen.
- Stimuleren en ondersteunen van vitale sportaanbieders (commercieel/niet commercieel) in het aangaan van de verbinding en maatschappelijk projecten.
- We zetten in op een nieuw te realiseren sporthal de Karekiet als ook het inzichtelijk maken van de verdere capaciteitswens voor binnensporten, zodat de verhoogde capaciteitsvraag naar binnensportaccommodaties wordt ingevuld.
- Ondersteund door verschillende onderzoeken willen we meer zwemlessen en meervoudig inzet van zwemwater kunnen bieden en gaan we voor een uitbreiding van het Leeghwaterbad met een hybride zwembad.
- We zetten in op esports & gaming om de maatschappelijke verbinding met jeugd en jongvolwassenen te versterken en de digitale /niet digitale sportwerelden bij elkaar te brengen.

Cultuur

Kunst en cultuur dragen in belangrijke mate bij aan een goed leefklimaat. Cultuur prikkelt, inspireert, creëert ruimte voor verbeelding, vormt identiteit en geeft kleur aan het leven. Ook zorgt het voor verbinding en het vergroot de gemeenschapszin. Dit draagt bij aan de leefbaarheid en de identiteit van onze gemeente.

- We stellen een Cultuurvisie met uitvoeringsprogramma voor de komende jaren op.
- We vergroten de bekendheid van het cultureel aanbod, onder andere door de verbinding met de beleidsterreinen economie en toerisme te versterken.
- We stimuleren cultureel aanbod in de buitenlucht, onder andere in het Amfitheater en op andere locaties in de gemeente.
- We blijven met de culturele partners in gesprek over de toekomstbestendigheid van het culturele veld, om te blijven werken aan een divers en kwalitatief hoogwaardig cultureel aanbod.
- Er wordt ingezet op het behoud van vrijwilligers, aangezien vrijwilligers van groot belang zijn voor het kunnen bieden van een rijk cultureel aanbod.
- Er wordt ingezet op de versterking van het onderwijs met sport- en cultuurlessen en kanselijkheid, zodat alle kinderen in aanraking komen met verschillende vormen van kunst en cultuur. Dit maakt het mogelijk dat kinderen zich in de volle breedte kunnen ontwikkelen en ontdekken waar hun talenten liggen.
- Er wordt ingezet op nieuwe manieren van cultuurparticipatie en participatie van kwetsbare mensen.

Gezondheid

Purmerenders, die zoveel mogelijk bewust en gezond leven, dat is het streven. Voor jong en oud. Zo proberen we ouders te stimuleren om gezond te koken voor hun kinderen, zodat het letterlijk met de 'papepel' wordt ingegoten. We continueren de BabyGroenteTas en bekijken samen met de coalitie Kansrijke Start hoe we nog meer ouders kunnen bereiken.

- Vanuit Kansrijke Start organiseren we netwerkmomenten, zodat de mensen in de geboortezorgketen elkaar kennen en opzoeken als dat nodig is.
- We organiseren een kosteloos en laagdrempelig aanbod aan zwangerschaps cursussen in de wijken, zodat zwangeren elkaar hier kunnen treffen en goed voorbereid de bevalling en het ouderschap in gaan.
- We zetten in op de gezonde wijk, waarin sporten, spelen en gezonde voeding dicht bij huis zijn.
- We zorgen voor een continu fruitaanbod op scholen, zodat alle kinderen op de schooldagen fruit krijgen.
- We volgen de pilot 'leefstijlcoach'.
- We geven uitvoering aan het plan van aanpak van Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorg Akkoord (IZA).
- We blijven inzetten op een rookvrije gemeente, door de rookvrije tegels bij openbare speelterreinen te onderhouden en kosteloos de voorstelling van 'De sTOPPERS' te organiseren in de Purmaryn.
- Samen met de huisartsen is een samenwerking gestart met het sociaal wijkteam - een soort 'Welzijn op recept' - waardoor inwoners snel en veilig worden doorverwezen als hun hulpvraag (ook) anders is dan medisch. Deze inzet breiden we in 2024 uit in alle wijken.

Wijkmanagement

De dorps- en wijkmanagers zijn de ogen en oren van de wijken en dorpen. Meer bewoners en ondernemers zijn op de hoogte van de werkzaamheden van de dorps- en wijkmanagers, en weten hen makkelijk te vinden om hen te raadplegen en te informeren over dorps- en wijkaangelegenheden. Op deze manier worden bewoners meer in hun kracht gezet om zelf initiatieven te nemen in de wijk, weten bewoners elkaar te vinden en ontwikkelt de buurt zich in positieve zin.

- Wijkmanagement verbindt bij maatschappelijk en fysieke ontwikkelingen (jeugd, veiligheid, leefbaarheid, openbare ruimte) door partijen bij elkaar te brengen, en zorgt voor een regiehouder. 'Werken in wijken' is hier een voorbeeld van.
- Om de zichtbaarheid en bekendheid van dorps- en wijkmanagers nog beter te maken gaan we frequent communiceren over de betekenis van dorps- en wijkmanagement. Dit doen we zowel buiten als binnen de organisatie.

Zorgfraude

Voorkomen van zorgfraude zodat het budget ook daadwerkelijk besteed wordt aan die mensen die het nodig hebben.

- We willen zorgfraude binnen de Jeugdwet en de Wmo vroegtijdig signaleren en effectief ingrijpen als het zich voordoet. Daarvoor willen we proactief toezicht houden op kwaliteit en rechtmatigheid van verstrekkingen.
- Consulenten worden getraind om signalen beter te kunnen herkennen.

Wat mag het kosten

(Bedragen x € 1.000)		Rekening 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting 2023 (Bijgesteld)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
BVo21 Kunst en cultuur	Lasten	-8.369	-8.096	-8.623	-8.725	-8.945	-9.012	-9.233
BVo21 Kunst en cultuur	Baten	1.198	1.327	1.327	1.327	1.327	1.327	1.327
		-7.172	-6.769	-7.296	-7.398	-7.617	-7.684	-7.905
BVo22 Sport en recreatie	Lasten	-10.085	-9.047	-9.435	-9.589	-10.733	-11.347	-12.095
BVo22 Sport en recreatie	Baten	2.563	1.972	2.022	2.085	2.104	2.123	2.144
		-7.522	-7.075	-7.413	-7.504	-8.629	-9.223	-9.952
BVo23 Wijkmanagement	Lasten	-1.063	-1.031	-1.276	-1.551	-1.564	-1.596	-1.632
BVo23 Wijkmanagement	Baten	2	0	0	0	0	0	0
		-1.061	-1.031	-1.276	-1.551	-1.564	-1.596	-1.632
BVo24 Jeugd	Lasten	-37.201	-37.034	-38.464	-42.015	-43.454	-44.926	-45.862
BVo24 Jeugd	Baten	100	20	20	21	21	22	22
		-37.100	-37.014	-38.444	-41.994	-43.433	-44.904	-45.840
BVo25 Onderwijs	Lasten	-13.180	-12.569	-14.612	-12.627	-13.057	-13.566	-15.107
BVo25 Onderwijs	Baten	3.557	2.992	3.290	3.336	3.349	3.351	3.353
		-9.623	-9.577	-11.322	-9.290	-9.708	-10.215	-11.754
BVo26 Maatschappelijke ondersteuning	Lasten	-56.329	-45.905	-63.203	-50.371	-52.290	-52.154	-52.583
BVo26 Maatschappelijke ondersteuning	Baten	14.813	3.072	17.891	4.653	4.776	4.609	3.465
		-41.516	-42.832	-45.312	-45.719	-47.514	-47.545	-49.118
BVo27 Werk en inkomen	Lasten	-49.731	-42.856	-50.401	-45.150	-44.702	-44.828	-44.791
BVo27 Werk en inkomen	Baten	24.015	23.240	23.240	25.094	25.094	25.094	25.094
		-25.716	-19.616	-27.161	-20.056	-19.609	-19.734	-19.697
PGRo2 Samenleving	Lasten	-175.957	-156.538	-186.014	-170.028	-174.743	-177.428	-181.303
PGRo2 Samenleving	Baten	46.248	32.624	47.790	36.516	36.670	36.526	35.405
Saldo programma		-129.710	-123.914	-138.224	-133.512	-138.073	-140.901	-145.898

Het saldo stijgt met € 4.712.000 ten opzichte van de bijgestelde begroting 2023. Dit wordt veroorzaakt door € 15.986.000 lagere lasten en € 11.274.000 lagere baten.

Ontwikkeling exploitatie 2023-2024

Vanwege de omvang van het programma wordt dit programma op beleidsveld niveau toegelicht conform de afspraak met de gemeenteraad. De belangrijkste elementen in de ontwikkeling op beleidsveldniveau ten opzichte van de bijgestelde begroting 2023 zijn: